ושפיכות דמים ע"ז הא דאמרן גילוי עריות

ושפיכות דמים דתניא יום אומר יכי כאשר

יקום איש על רעהו ורצחו נפש כן הדבר הזה

וכי מה ענין רוצה אצל נערה המאורסה יהרי

זה בא ללמר ונמצא למר מקיש רוצח לנערה

המאורסה מה ינערה המאורסה ניתן להצילה

בנפשו יאף רוצח ניתן להצילו בנפשו ונערה

המאורסה מרוצה ימה רוצה יהרג ואל יעבור

אף נערה המאורסה תהרג ואל תעבור

ושפיכות דמים גופיה מגלן סברא הוא ייכי

ההוא דאתא לקמיה דרבא א"ל מרי דוראי

אמר לי זיל קטליה לפלני' ואי לא קטלינא לד

א"ל ליקטלוך ולא תיקטול מאי חזית דדמא

דידך סומק מפי דילמא דמא דההוא גברא

סומק מפי מר בר רב אשי אשכחיה לרבינא

דשייף לה לברתיה בגוהרקי דערלה אמר ליה

יאימור דאמור רבנן בשעת הסכנה שלא

בשעת הסכנה מי אמור א"ל האי אישתא

צמירתא נמי כשעת הסכנה דמיא איכא דאמרי

א"ל מידי דרך הנאה קא עבידנא איתמר הנאה הבאה לו לאדם בעל כרחו אביי אמר

מותרת ורבא אמר אסורה אפשר וקא מיכוין

לא אפשר וקמיכוין כולי עלמא לא פליגי דאסור לא אפשר ולא מיכוין כולי עלמא לא

פליגי דשרי •כי פליגי דאפשר ולא מיכוין

ואליבא דר' יהודה דאמר דבר שאין מתכוין

אסור כולי עלמא לא פליגי דאסור כי פליגי

אליבא דר"ש דאמר דבר שאין מתכוין מותר

אביי כרבי שמעון ורבא אמר עד כאן לא קא

א"ר שמעון אלא היכא דלא אפשר אבל

היכא דאפשר לא איכא דאמרי אפשר ולא

מיכוין היינו פלוגתייהו דר' יהודה ור' שמעון

לא אפשר ולא קא מיכוין כולי עלמא לא

פליגי דשרי כי פליגי דלא אפשר וקא מיכוין

ואליבא דר' שמעון דאזיל בתר כוונה כולי

עלמא לא פליגי דאסור כי פליגי אליבא דר'

יהודה דאמר לא שנא מתכוין ולא שנא שאין

מתכוין אפשר אסור אביי כרבי יהודה

עלמא לא פליגני דאסור, אבל אין דרך אחרת כלל, לא קמכוין להנות כולי עלמא לא פליגני דשרי, כי פליגני דאפשר לו שלא יעבור משם וכשעובר משם אינו מתכוין ליהנות, ועלתה זו בתיובתא דרבא. אבל אי לא אפשר ומתכוין קיימא לן דאסור

ער.], ב) [שם חולין כח. קיז. ערכין כט.], ג) סנהדרין

עד. יומא פב:, ד) שבת מא: ונ. פא: קלג. בינה

כג. יומא לד: כתובות ה:

ב"ק קיג. כריתות כ:], ס) [דברים כב], ו) [דף

כט:], ז) [וביומא פב. האריכו חוס' טובא. וע"ע

מום' יבמות נג: ד"ה איו

אונס], ה) [בפ׳ כירה מו:

כל"לו, ע) ושבת כט:ו,

מוסף רש"י

כי כאשר יקום. בנערה המאורסה כתיב (יומא

פב.). וכי מה עניו רוצח

שהוא כמשפט הרולח כן

. משפט הדבר הזה (שם) וכי מה למדנו מרוצה כאן לפטור את האונס, דקאמר

ליה קרא אין לנערה חטא מות כי כאשר יקום איש,

דמשמע כי היכי דהתם אונס פטור הכי נמי

טונס פטול הפי נמה פטורה (סנהדרין עג.). הרי זה בא ללמד ונמצא

למד אלא משמע שוה בא

ללמד על הנערה ונמצא שנכתב כאן ללמוד הימנה,

כלומר נמלא אף למד,

מהדדי (שם). מה נערה המאורסה המאורסה להצילה בנפשו.

ราราร

זה להורגו עד שלא בא עליה, כדכתיב (דברים כב) אין מושיע לה, הא יש

מושיע יושיענה בכל לידי

תשועה (יווא פב.). מהי רוצח יהרג ואל יעבור. אם אמרו לו הרוג חבירך

ואם לאו אהרוג אותך,

יהרג ואל יעבור עבירה זו

(שם וכעי"ז סנהדרין עד.).

אף נערה המאורסה. אס יאמרו נעול ארוסת

חבירך או תיהרג, יהרג ואל

יעבור, אבל היא אינה מנווה למסור את נפשה,

דהיא אינה עושה כלום

דקרקע עולם בעלמא היא, וראיה לדבר אסתר (יומא

גופיה מנלן. דיהרג ואל יענור (שם פב:). סברא הוא. שלא תדחה נפש

חבירו בחירה חרחי חבוד נשמה ועבירה, מפני נפשו דליכא אלא חדא, אבוד

נשמה, והוא לא יעבור, דכי אמר רחמנא לעבור על

המלות משום וחי בהם.

משם דיקרה בעיניו נשמה של ישראל, והכא גבי רולח

כיון דפוף פוף איכא איבוד

נשמה, למה יהא מותר לעבור, מי יודע שנפשו חביבה ליולרו יותר מנפש

חבירו, הלכך דבר המקום לא ניתן לדחות (סנהדרין

עד.). מרי דוראי. לדון

שם (יומא שם) דורת, כפר

דדמא דידך סומק טפי.

ושפיכות דמים

ילמי

כנומר נמנח חף דמשום מילי אי איתקוש ותרוייהו

לה ג מיי׳ פ״ה מהלכות יסודי התורה הל׳ ז סמג עשין ה טוש"ע י"ד סמג עשין ה טוט"ע י"ד סימן קנו סעיף א: לו ד ה מיי שם הלכה ח סמג שם טוש"ע יו"ד סי' קנה סעיף ג [ורב אלפס כאן ובמסכת ע"ג פ"ב דף שלח:]:

תורה אור השלם ו. ולנער לא תעשה ו. וְלַנְּצֶּלְ לֹא וַנְּצֶּשְׁוּ דְבָר אֵין לַנְּעֶרְ חֵטְא מְוֶת כִּי כַּאֲשֶׁר יָקוּם אִישׁ עַל רעהו ורצחו נפש כּן

גליון הש"ם

גמ' מידי דרך הנא' קעבידנא. עי' ככ"ק קל. מוס' ד"ה ולא ילכע: שם כי פליגי דאפשר ולא מיכוין. עי' נחידושי הרמנ"ן ע"ג ד' יג ע"ל אהא דאמרינן שם דמיתהני

מוסף תוספות

א. כיון דלא עבדא מעשה אינה מצווה למסור את עצמה. תוס' הרח"ש. ר ואי גר׳ הכא תהרג ולא תעבור מאי קפריך ולדרוש להו דאונס שרי והא מחוירה למסור אה ופשה קודם שתעבור. מוס' שאנץ. ג. כיון שאין הורג בידים ולא הוי אלא קרקע עולם בעלמא. תוס' יכמות נג: ד. כגון שיכול לסתום . עצמו שלא יריח. תוס' ר"פ. ה. מחלוקת בקטנים אבל בגדולים. תוס׳ שאנץ.

רבינו חננאל

וגלוי עריות ושפיכות דמים, ע"ז היא אשירה הא רמים מנא לן, כדתניא רבי אומר כתיב אין לנערה חטא מות כי כאשר יקום איש על רעהו ורצחו נפש. וכי מה למדנו לרוצח לומר אם יקום איש על י רעהו ורצחו נפש איז לו דיז בה איז לנערה חטא מות. . אלא הרי זו הנערה באת היא למדה. הוקשה זו הוערה לרוצח מה רוצח המאורסה אם יאמר לה אדת השמטי לי ואת לאו הנני הורגך, תיהרג ואל תשמע לו, ואם תפסה לאחשורוש נטמ(ע)[א]ה ברצון. אי נמי לרבא דאמר שאני. אם כן כשאמרנו

תיבעל ולא תיהרג דקרקע עולם היא א כדאמר בבן סורר ומורה

ובריש כתובות דאונס שרי היינו היכא שהיא קרקע עולם ולא עבדה מעשה אבל לעשות מעשה כגון שאומר לה שתביא הערוה עליה תיהרג ואל תעשה מעשה דמרונח ילפינן ורונח לא מיחייב למימסר נפשיה אלא כשאומר לו להרוג בידים אבל אם אומר הנח לזרוק עלמך על התינוק או תיהרג אינו חייב למסור עלמו כדי להליל חבירו דאדרבה איכא למימר מאי חזית דדמיה דחבריה סומק טפי דילמא דמא דידי סומק טפי ג ומיהו לדידיה אם אומרים לו הנח לתקוע אותך בערוה יהרג ואל יעבור דלא מצי למימר לא עבידנא מעשה דכיון שתוקעין אותו ואין קישוי אלא לדעת כדאמרי׳ בריש הבא על יבמתו (יבמות נג.) ומה שהוא מתקשה :הוי מעשהיי

אפשר ולא מיכוין כולי עלמא לא פליגי. ללישנה קמה נראה לפרש דכ"ע קאי אאביי ורבא ולא פליגי דשרי היינו לרבי שמעון דרבי יהודה אסר דהא רבא מוחי פלוגתא דרבי יהודה ור׳ שמעון בלא אפשר ולא מיכוון דבאפשר קאמר דמודה רבי שמעון דאסור ולאיכא דאמרי לא אפשר ולא מיכוין לכולי עלמא דשרי האי כולי עלמא היינו ר' יהודה ור' שמעון וא"ש דבאיכא דאמרי לא הדר ונקיט אלא מה שמשנה מלשון ראשון ולהכי לא נקט בדאיכא דאמרי אפשר ומיכוין לכ"ע אסור ומיירי כגון דלא הוי פסיק רישיה דבפסיק רישיה מודה רבי שמעון וליכא למימר דאפילו בפסיק רישיה שרי הכא ר' שמעון משום דהכא מיירי בגרירה דכלים דליכא אלא איסורא דרבנן שהוא חופר כלחחר יד כדחמר ח' בבמה מדליקין ושבת כנו) להח בשמעתה מייתי עלה מידי דאורייתא כגון מעילה וכלאים ופסול פרה ול"ל דכל הנהו דמייתי לא הוי פסיק רישיה ולא אפשר דכולי שמעתא נראה לר"י דלא אפשר כדרכו

אלא בטורח גדול דהא שילשול האומנין בקופות חשיב לא אפשר והא דאמרינן בכתובות (דף ה:) גבי מהו לבעול בתחלה בשבת דהאמר לר׳ יהודה דחסור משום דבר שחין מתכוון אע"ג דהוי לא אפשר ולא מיכוין ולריך לומר דההיא סוגיא כרבי ירמיה דבמה מדליקין ש דאסר לר' יהודה לא אפשר ולא מיכוון אע"ג דאיתותב במאי דאמר קטנים אסורים אפילו לר"ש (איתותב) מ"מ במאי דאסר אפילו בגדולים לר" יהודה לא איתותב: אביר ברבי יהודה. נראה דקבר אביי הואיל ואפשר ולא מיכוין אסור ובלא אפשר ולא מיכוין שרי אלמא דאיסור משום דאפשר הוא ומה שהיה בספרים בבמה מדליקין (שבת כט:) ופליגה דעולה דחמר עולה מחלוקת בקטנים אבל בגדולים ד"ה אסור שיבוש הוא דבכולי שמעתא שרי טפי לא אפשר מהיכא דאפשר וגדולים היינו לא אפשר אלא גרסה ד"ה מותר והיינו כלישנא בתרא דהכא דבלא אפשר ולא מיכוין כ"ע ל"פ דשרי: שאני

מינה לא חשבינן ליה כוונה אלא בדאפשר ולא אפשר תליא טעמא הלכך היכא דלא אפשר אע"ג דקא מיכוין לא איכפת ליה לרבי יהודה:

תיהרג ואל תעבור לא אמרנו אלא במתכוין להעבירה וכגון שיש נשים אחרות לפניו. ואחשורוש אעפ״י שהיו כמה נשים

. לא נתכוין באסתר אלא להנאת עצמו, חדא שלא היה יודע מאיזה עם היתה. ועוד הא כתיב ויאהב המלך את אסתר מכל הנשים ותשא חן וחסד לפניו מכל הבתולות, ואמר רצה לטעום בה טעם בתולה טועם טעם בעולה טועם]. ורוצח גופיה

א נפיי פיים מהלי רומם את נערה המאורסה יהרג ואל יעבור. פיי הבועל אבל היא ושפיכום דמים. כגון אמרו לו הרוג ישראל חבירך ואם לאו מיהרג: מה למדנו מרולה לנערה המאורסה. והלא פירש בה אונם פטור (סנהדרין עד:) ובריש כתובות (דף ג:) נמי פריך ולידרוש להו דאונס – כדכתיבים ולנערה לא תעשה דבר אלא נראה כמי שרוצח בא ללמד כאו שריב ור"י אומר דשפיר גר' מיהרג דהא דמשמע בבן סורר ומורה 👚 ונמלא שהוקש כאן להיות למד מכאן והכי קאמר כרולח כנערה

שניהן שוין כמו והיה כעם ככהן (ישעיה כד) ולא נאמר והיה העם ככהן: ניתן להלילה. ניתן רשות לרואה שהוא רודף אחריה שיצילנה ממנו בנפשו של רודף כדכתיב (דברים כב) ואין מושיע לה הא אם יש מושיע לריך להושיעה בכל אשר יכול אפילו בהריגתו אם אין יכול להציל באחד מאבריו יהרגנו: יהרג. אם אמר לו עו"ג הרוג או תיהרג יהרג ואל יעבור עבירה זו: מרי דוראי. מושל עירי: מאי חזים דדמא דידד סומק. כלומר כלום באתה לישאל על כך אלא מפני שאתה יודע שאין מלוה עומדת בפני פיקוח נפש וסבור אתה שאף זו תדחה מפני פיקוח נפשך אין זו דומה לשאר עבירות דמ"מ יש כאן אבוד נפש והתורה לא התירה לדחות את המצוה אלא מפני חיבת נפשו של ישראל וכאן עבירה נעשית ונפש אבודה מי יאמר שנפשך חביבה לפני המקום יותר משל זה דילמא של זה חביבה טפי עליו ונמלא עבירה נעשית ונפש אבודה: שייף. מושח: גוהרקי דערלה. בוסר זיתים קטנים רפואה דקסבר מותר להתרפאות באיסורי הנאה: אישתא למירתה. חולי שקורין מלוי״י. למירתה חם כמו דלמרה למורי בבבא קמא (דף ס.): דרך הנאמו. לאחר שיתבשלו ויולא שמנן בבית הבד: מותרת. אין לריך לפרוש הימנה כדמפרש: הכי גרסינן אפשר וקא מיכוין לה הפשר וקה מיכוין כולי עלמה לה פליגי דהסור. הפשר לו ליבדל וקא מיכוין להתקרב כדי ליהנות כגון ריח של ע"ז או אפילו אי אפשר לו ליבדל ומיהו מתכוין הוא וחביב הוא לו ליהנות: לא אפשר. לו ליבדל ולא קא מיכוין ליהנות דאיכא תרתי להיתר לכ"ע שרי: כי פליגי דאפשר. לו ליבדל ולא נבדל ומיהו לא קא מיכוין: פלוגתא דרבי יהודה ורבי שמעון במסכת שבת (דף כב.) בגרירת מטה וכסא

ורבא שבת (דף כג.) בגרירת מטה וכסל וספסל ובמסכת בילה (דף כג:): דלא אפשר. כגון שלריך לאותן כלים ואין יכול להגביהן על כתיפו ואביי סבר בקטנים נמי שרי רבי שמעון אע"פ שאפשר להגביהן על כתיפו והכי אמרינן במס' שבתי ולרבה לה שרי ר' שמעון אלה בגדולים: היכה דהמרי. מודה רבה היכא דלא קא מיכוין אע"ג שאפשר שרי ר' שמעון דבהכי פלוגתייהו דר׳ יהודה ור׳ שמעון ובין לאביי ובין לרבא לר׳ יהודה אסור לרבי שמעון שרי: כולי עלמה. הביי ורבה לה פליגי דשרי והפי׳ לרבי יהודה: כי פליגי דלא אפשר וקא מיכוין. ומיהו אליבא דר׳ שמעון דחשיבא ליה כוונה דמתיר אפי׳ בדאפשר הואיל ולא קא מיכוין אלמא אכוונה קפיד היכא דקא מכוין אע"ג דלא אפשר אסור: ה"ג כי פליגי אליבא דר' יהודה דאמר לא שנא מסכוין ולא שנא אין מסכוין אפשר אסור ולא גרסינן ולא אפשר שרי. דהא לא שמעינן ליה דאמר הכי דאי שמעינן ליה הכי היכי פליג רבא למיסר: אביי כר' יהודה. דקסבר כיון דאסר רבי יהודה בדאפשר אע"ג דלא קא מיכוין שמע

מי יודע שיהא דמך חביב ונאה ליולרך יותר מדם חבירך, הלכך אין כאן לומר וחי בהם ולא שימות בהם, שלא התיר הכתוב אלא משום חביבות נפשם של ישראל להקב"ה וכאן שיש אבוד נפש חבירו לא ניתן דבר המלך לדחות, שלוה

וכדה

על הרניחה (סנהדרין עד. וכעי"ז יומא פב:).

שלמדה ממנו זו הנערה מניין כי הדין אם יאמר לו אנס לך הרוג לך פלוני ואם לאו אני הורגך, שיהרג ואל יהרוג. ואמרינן סברא הוא כההוא דאתא לקמיה דרבא א"ל אמר לי מרי דודאי זיל קטליה לפלניא ואי לא קטלינא לך וכוי. מר בר רב אשי הוה שאיף גרקי דערלה. פירוש גרגרים של ערלה לברתיה דהוה בה אישתא צמירתא, ואמר ליה לרבינא האי אישתא צמירתא סכנה היא ובמקום סכנה שרי. איכא דאמרי הכי אמר ליה מידי דרך הנאתן קא עבירנא, ושלא כדרך הנאתן שרי. איתמר הנאה הבאה הבאה לו לאדם בעל כרחו, כגון שהיה עובר כנגד ע"ו והריח ריח בשמים של ע"ו, אביי אמר מותר רבא אמר אסור. כל היכא דאפשר, כלומר אם יש דרך אחרת ואפשר לו שלא יעבור משם ומתכוין לעבור משם כדי ליהנות מן הריח של ע"ז, כולי